

Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste Polje
Proletarska cesta 1
1000 Ljubljana

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
Štukljeva cesta 44
1000 Ljubljana

Datum: 17. 4. 2019

Zadeva: Pripombe na predlog Zakona o spremembah Zakona o socialno varstvenih prejemkih z dne 26. 3. 2019

Spoštovani,

Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje že več kot 60 let pomaga otrokom in družinam v stiski. Od začetka delovanja programa Botrstvo v Sloveniji v letu 2010 smo večkrat opozorili na sistemske pomanjkljivosti, konec leta 2018 pa smo ponovno, tokrat v okviru programov Botrstvo v Sloveniji in Veriga dobrih ljudi v sklopu Enotne pravne točke, na pristojne državne institucije posredovali tudi Manifest. Med prejemniki Manifesta je bilo tudi Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. V omenjenem dokumentu smo predstavili nabor ukrepov, s katerimi bi zaščitili družine pred socialno in stanovanjsko ogroženostjo. Že dlje časa pa opozarjamo, da je revščina širši družbeni problem in predstavlja izbiro države, ki ima v rokah vse vzvode, da resno in odgovorno pristopi k zaščiti družin pred začaranim krogom revščine: socialno izključenostjo, neenakostjo in izgubo možnosti za normalen celostni razvoj.

Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje v sklopu Enotne pravne točke s tem dopisom podaja pripombe na Predlog Zakona o spremembah Zakona o socialno varstvenih prejemkih, ki bo po našem mnenju močno negativno vplival na stanje družin v stiski. Pripombe se nanašajo na besedilo, ki je bilo dne 26. 3. 2019 objavljeno na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti:

1.) Predlog zakona, kot je trenutno predviden, je po našem mnenju

zagotovo korak v napačno smer, saj tiste, ki že sedaj živijo pod pragom revščine, potiska še globlje v njeno brezno. Odvzemajo se jim pravice, ki jim trenutno sploh omogočajo osnovno preživetje. Ta praksa spominja na leto 2011, ko je prav to ministrstvo ukinilo celotno košarico socialnih pravic in čez noč pahnilo številne družine čez prag revščine. Takrat smo ljudi reševale nevladne organizacije, ki pa ob pripravi predloga zakona nismo bile vključene. Večino skrbi za socialno najšibkejšo država tako že leta prelaga na nevladno organizacije in civilno družbo.

- 2.) Najbolj sporna je po našem mnenju izločitev dodatka za delovno aktivnost iz sistema denarne socialne pomoči (DSP). Prav tako nikjer ni zaslediti ponujenih konkretnih alternativ oziroma rešitev za spodbujanje delovne aktivnosti pri prejemnikih DSP. Tak poseg v socialne pravice bi potreboval strateški premislek, saj bo sicer povzročil res hude stiske med najbolj ogroženimi državljani. Argument, da se z izločitvijo dodatka za delovno aktivnost zmanjšuje past tveganja neaktivnosti brezposelnih upravičencev do DSP, po našem mnenju temelji na prepričanju, da so vsi revni ljudje tudi leni. Poleg tega se nam zdi sporno, da ni nikjer navedeno, kaj se bo zgodilo s tistimi družinami, ki bodo ostale brez DSP ali prejemale nižjo DSP. V predlogu je navedeno, da bo zagotovljena celovita obravnava posameznika, v kar pa močno dvomimo, saj za to ni predvidenih ukrepov. Menimo tudi, da je zelo sporno dejstvo, da se dodatek ukinja pod pretvezo argumenta o nastajanju neustreznega razmerja med denarno socialno pomočjo in minimalno plačo. Država bi morala to razmerje urediti na drugačen način, in sicer z zagotavljanjem plač, ki bi omogočale življenje nad pragom tveganja revščine in socialne izključenosti. Prav tako v predlogu ni naveden način porabe denarja, ki bi se na račun ukinitve dodatka prihranil, gre za znesek 16,1 milijonov letno, s katerim bi država lahko v socialni politiki storila marsikaj.
- 3.) V točki 7.a (predstavitev ocene finančnih posledic) je navedeno, da je zaradi premika cenzusa delovno aktivnih upravičencev do DSP prišlo do bližine minimalne plače, zaradi česar nastajajo neustrezna razmerja med denarno socialno pomočjo in najnižjimi plačami. Rešitve za to ne vidimo v ukinjanju dodatkov in spremembah socialne politike, temveč v gospodarskih ukrepih, ki bi krepili dvig plač. Kaznovanje najranjivejših zato, da se razmerje ne bi porušilo, je neosnovano. Z izločitvijo dodatka pa se po našem mnenju zmanjšuje stimulacija za

delo, saj dodatek za delovno aktivnost dobijo le tisti, ki se delovno aktivirajo. Torej bi bil učinek nasproten temu, kar navaja ministrstvo. Dodatek za delovno aktivnost poleg tega preprečuje, da bi ljudje zapadli v depresijo in izgubljali svojo funkcionalnost - to se namreč zelo pogosto dogaja, kadar se soočajo z revščino. Ker pa se aktivirajo, so skozi dodatek za delovno aktivnost spodbujani za ta korak. Na tak način posamezniki ne le obdržijo občutek pripadnosti družbi, temveč tudi ustvarijo ali razširijo socialno mrežo, ki je izjemnega pomena pri premagovanju revščine.

- 4.) Pod točko 1.1. je navedeno, da tretjina upravičencev do DSP ni vpisana v evidence ZRSZ, med njimi so do dodatka za delovno aktivnost upravičeni tudi tisti, ki opravljajo neko dejavnost, vendar ta dejavnost ne omogoča preživetja. Na primer družinski pomočniki, s.p., tisti, ki opravljajo kmetijsko in gozdarsko dejavnost, umetniško in kulturno dejavnost. Te skupine posameznikov so do dodatka upravičene prav zato, ker jim prihodki ne omogočajo dostojnega preživetja in to kljub temu, da se trudijo sami poskrbeti za lastno preživetje in pogosto tudi preživetje svoje družine. Posebej je potrebno izpostaviti družinske pomočnike, ki od države sicer za svoje delo prejmejo sredstva, a so ta sredstva v znesku, ki je manjši od minimalne plače. Prav je, da so nagrajeni, če se dodatno delovno aktivirajo. Skupina spada med najbolj socialno ogrožene tudi zato, ker imajo pogosto še dodatne stroške z zdravljenjem družinskega člana, za katerega skrbijo, pri čemer stroški zdravljenja presegajo vse finančne zmožnosti. Poleg tega so to ljudje, ki se bodo težko vrnili na trg dela, če se bodo sploh lahko. Izločitev dodatka za delovno aktivnost jih bo finančno še dodatno obremenila in odrezala od možnosti ustvarjanja socialne mreže.
- 5.) V isti točki je navedeno, da bo prihranek za državni proračun znašal 1,34 milijonov € mesečno, oziroma 16,1 milijonov € letno, ni pa navedeno, kako se bo ta prihranek sredstev porabil. Gre za prihranek države na račun najrevnejših, kar je po našem mnenju absolutno nedopustno.
- 6.) V isti točki je navedeno, da bo nižjo DSP prejelo 7.648 družin oz. posameznikov, kar ni zanemarljiva številka. Toliko družin bo po ukinitvi dodatka iskalo pomoč pri nevladnih organizacijah, ker bodo padle še nižje pod prag tveganja revščine.

- 7.) Pod točko 1.2.1. je med razlogi za izločitev dodatka za delovno aktivnost omenjena tudi primarna obveznost posameznika, in sicer da sam skrbi za dostojno preživetje sebe in svojih družinskih članov. Pri tem je ministrstvo pozabilo na nalogo države, ki jo opredeljuje Evropska konvencija o otrokovih pravicah. Ta v 6. členu predvideva, da bodo države pogodbenice v največji možni meri zagotovile otrokovo preživetje in razvoj. Poleg tega je v Ustavi Republike Slovenije v 2. členu zapisano, da je Slovenija socialna država, kar pomeni, da bi država morala ljudem zagotoviti možnost dostojnega preživetja, česar pa ne zagotavlja vsem državljanom. Po zadnjih podatkih, ki so sicer iz leta 2017, namreč v Sloveniji pod pragom tveganja revščine živi kar 13,3 % prebivalcev Slovenije, stopnja tveganja socialne izključenosti pa prizadene kar 17,1 % v Sloveniji živečih oseb.
- 8.) V istem odstavku iste točke 1.2.1. je med posledicami predloga nove ureditve za posameznika oziroma družine pri primeru 4-članske družine navedeno, da bo po novem prejela poleg minimalne neto plače v višini 667 evrov in otroškega dodatka, še DSP v višini 218 EUR. Če bi taki družini pripadala trenutno najvišji znesek otroškega dodatka, ki znaša za prvega otroka 114 evrov in za drugega otroka 125 evrov, katerim bi prišteli kot predlagano eno minimalno plačo neto (667 evrov) ter DSP v znesku 218 evrov, dobimo seštevek v višini 1124 evrov. Prag tveganja revščine za štiričlansko družino pa znaša 1335 evrov, kar pomeni, da bi družina živela z več kot 200 evri manj, kot družina potrebuje za osnovno preživetje. Poudarjamo, da se znesek 1335 nanaša na leto 2017 in je v letu 2019 najverjetneje nekoliko višji. Na tem mestu tudi posebej opozarjamo na neprimerno uporabo osnovnega zneska minimalnega dohodka v višini 392,75 EUR pri izračunih, saj s tem dohodkom ni mogoče preživeti. Če primerjamo osnovni znesek minimalnega dohodka in prag tveganja revščine, ki je v letu 2017 znašal 636,00 EUR za posameznika oziroma 1335,00 EUR za štiričlansko družino, je jasno, da snovalci zakona niso upoštevali resnične ogroženosti preštevilnih družin in posameznikov v Sloveniji. Iz tega sklepamo, da bo družin, ki bodo pristale še globlje v breznu revščine, bistveno več, kot je v predlogi spremembe zakonodaje ocenilo pristojno ministrstvo.
- 9.) Pod točko 1.2.2. je v odstavku Razlog 2 navedeno, da od avgusta 2018 nivo socialne varnosti predstavlja 392,75 EUR. Glede na to, da je prag

tveganja revščine za samsko osebo v letu 2017 predstavljal 636 EUR in za družino 1335 EUR, ne razumemo, kakšno socialno varnost lahko tako nizek dohodek, kot je naveden 'nivo socialne varnosti' sploh predstavlja. Pod isto točko v odstavku Predlog nove ureditve ministrstvo ni predstavilo nikakršnega strateškega načina, kako spodbujati delovno aktivnost. Predlagana je samo izločitev dodatka za delovno aktivnost in nadomestno plačilo pod zaostrenimi pogoji. Zneska, ki bi nadomestil dodatek za delovno aktivnost, ni navedenega, prav tako ni strateško izdelanega predloga, ki bi to izločitev ustrezno uredil. Ker strateški pristop k spodbujanju aktivacije ne obstaja, ostro nasprotujemo ukinitvi dodatka za delovno aktivnost.

- 10.) Pod isto točko v odstavku je kot Razlog 4 navedeno, da prostovoljsko delo postaja samo sebi namen in da so osebe upravičene do dodatka za delovno aktivnost tudi če ne opravijo tolikšnega števila ur, in tako niso delovno aktivne vsaj 60 ur mesečno. Takšno sklepanje se nam zdi neustrezna podlaga za izločitev dodatka iz DSP. Težavo bi bilo potrebno reševati na drugačen način. Nadzor nad tem bi morala imeti inšpekcija oziroma druge, za to pristojne, institucije, pri čemer to ne bi smela biti stvar socialnih transferjev. Iz tega razloga opozarjamo, da bi bili s spremembo zakonodaje kaznovani tisti, ki se aktivirajo in si prizadevajo za spremembo svoje situacije.
- 11.) Po točko 2.1. je kot namen teh sprememb navedena hitrejša aktivacija upravičencev do DSP ter zagotavljanje višje socialne varnosti posameznikov, kar je popolnoma v neskladju s posledicami, ki bodo doletele posameznike in družine z otroki. Kako bo namreč zagotovljena višja socialna varnost, če bodo posamezniki in družine izločeni iz prejetja DSP?
- 12.) Opozarjamo tudi na slabo pretehtane vplive zakonodaje. Pod točko 6.6. je namreč navedeno, da predlog zakona ne bo imel učinkov na druga področja. To ni povsem res. Vsi tisti, ki bodo zaradi ukinitve dodatka za delovno aktivnost kot posledico tega predloga spremembe zakona, izgubili pravico do DSP, prav tako ne bodo več upravičeni do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev po ZUPJS. To pomeni, da bodo izgubili tri pravice: dodatek za delovno aktivnost, DSP in možnost kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev. Pravzaprav bo država na njih prevalila še dodaten strošek, ki ga v stiski,

v kateri so se znašli, pod nobenim pogojem ne morejo sami kriti. Navedeno bo zagotovo imelo učinke na zdravstvo, saj bodo prav ti ljudje lahko ostali brez obveznega zdravstvenega zavarovanja, če si ga ne bodo zmogli plačevati sami. Posledično ne bodo imeli dostopa do brezplačnih zdravstvenih storitev, to pa vodi v poslabšanje zdravstvenih stanj in višji končni znesek zdravljenja. Pomeni pa tudi, da bo še več oseb iskalo pomoč v pro bono ambulantah, kar je še en način prevračanja odgovornosti države na nevladne organizacije.

Menimo, da država s takšnimi predlogi na državljane, ki so v stiski, zvrča prav vso krivdo za situacijo, v kateri so se znašli. Z nepremišljenimi zakoni in ukrepi namesto spodbujanja medsebojnega spoštovanja, sodelovanja in solidarnosti, med državljani gradi zidove in jih razdvaja.

Anita Ogulin,
Predsednica ZPM Ljubljana Moste-Polje

ZP Zveza
Prijateljev
MS Mladine Ljubljana
Moste-Polje